

neme absolutní monarchie, nám pak může posloužit situace v České republice.⁴²

Zachovaná evidence vyznamenaných má vedle faleristického přínosu i značnou výpovědní hodnotu pro politology či sociology.⁴³

3. Řádová statuta

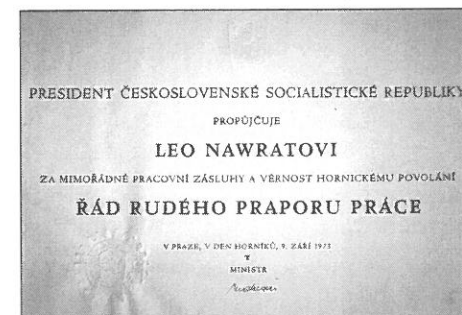
V 18. století stát potřeboval odměnit svůj aparát (diplomaté, důstojníci, úředníci), a proto se řády začaly členit do více tříd (světské rytířské řády měly jen jednu třídu, hovoříme o tzv. dynastických řádech). Statuta obsahovala předpisy v paragrafovaném znění. Např. míra zásluh odpovídající zastávané funkci byla vyjádřena určitým stupněm řádu⁴⁴ a často i předem danou kvótou počtu nositelů.⁴⁵ Tyto údaje spolu s popisem řádu a způsoby jeho nošení byly součástí statut, které obvykle poctěný řádem taktéž obdržel.⁴⁶

Ve 20. století, zejména v nově vznikajících státech, nahradily statuta pouhé *zákonné normy* k zakládání vyznamenaní. Jako příklad uvedme Československo, kde vyšly ve sbírkách zákonů⁴⁷ či jsou publikovány knižně.⁴⁸

- v dělnických profesích. Pokřivenost tohoto systému se projevila zejména v 80. letech minulého století, kdy bylo uplatněno pravidlo o vyznamenaní komunistických funkcionářů k jejich životním jubileím, počínaje L. I. Brežněvem, G. Husákem a konče okresními tajemníky KSČ, což přispělo k naprosté devalvaci vyznamenaní.
- 42 Podle § 8 zákona č. 157/1994 Sb. o státních vyznamenaních České republiky předkládají návrhy prezidentu republiky vláda a obě komory parlamentu, přičemž prezident republiky může propůjčit nebo udělit vyznamenaní bez takového návrhu. To vedlo k tomu, že řada návrhů nebyla realizována, protože prezident ČR nemusí návrhy z dílce zákona respektovat. Proto se často ozývalo, že byli vyznamenaní lidé blízcí svými názory oběma dosavadním prezidentům. Ale ani parlamentní návrh, který nikdo neprověří, nezajišťuje, že daný akt nebude zpochybněn. V roce 2008 došlo dokonce k vyznamenaní Řádem bílého lva 1. třídy odbojáře proti nacismu a komunismu, ve skutečnosti podvodníka. O tom, že prezidentská kancelář nemá o faleristice ani potuchy, svědčí mj., že dotyčný se dostavil v uniformě dekorované mj. komunistickými odznaky (!).
- 43 O snaze nedevalvovat Řád bílého lva za nacistické okupace viz Zdeněk TKANÝ, *Československý Řád bílého lva v letech 1939–1945*, Příloha k 25. číslu Sběratelských zpráv, Hradec Králové 1978. O složení nositelů Řádu 25. února 1948 na Brněnsku viz Marek PAVKA, *Kádry rozhodují vše!*, Brno 2003, s. 85–88.
- 44 V první Rakouské republice byly z bývalé monarchie ponechány služební třídy (Rangklassen), viz Josef HRDÝ, *Vznik a vývoj Záslužného řádu Rakouské republiky 1918–1938*, Folia numismatica 20, Supplementum ad Acta Musei Moraviae, Scientie socialies 110, 2005, s. 31–41.
- 45 Systém kvót dodnes platí u francouzského Řádu čestné legie: 75 velkokřížů, 250 velkodůstojníků, 1 250 velitelů, 10 000 důstojníků a 113 452 rytířů, viz Josef KOUNOVSKÝ, *Vyznamenaní Francouzské republiky 1870–1999*, Praha 2000, s. 21.
- 46 V našich archívech a muzeích se nachází mnoho řádových statut z doby vlády císaře Františka Josefa I., např. Statuta Řádu železné koruny, viz Michal FIALA – Jakub HRDLÍČKA, *Řády, medaile a vyznamenaní*, s. 341–368. Statuta Řádu Františka Josefa I. z let 1869 a 1901 po prelátu Neugebauerovi jsou uchována v SOKA Jeseník, fond FÚ Jeseník, prozatím. inv. č. 228, o něm Květoslav GROWKA, *Ocenění jeseníckého faráře Josefa Neugebauera*, Signum 3, 2006, 6, s. 153–155. Statuta rakouských vyznamenaní byla publikována knižně: *Ehrenbuch der österreichisch-ungarischen Wehrmacht, Die Ausgezeichneten im Weltkrieg. I. Allerhöchste Auszeichnungen*, Wien 1917.
- 47 Zákon o řádech a titulech č. 268 ze dne 21. října 1936, Sbírka zákonů a nařízení státu československého 1936, částka 76. Vládní nařízení ze dne 18. září 1939, kterým se mění zákon ze dne 10. prosince 1918, č. 61 Sb. z., jímž se zrušují šlechtictví, řády a tituly, Sbírka zákonů a nařízení, částka 220–221.
- 48 Vladivoj PULEK, *Československá státní vyznamenaní, státní čestná uznání a ceny*, Praha 1980.

4. Pravidla pro nošení vyznamenaní

Výlučnost duchovních rytířských řádů, pompézní ceremoniály při převzetí řádu a speciální řádové oděvy (pláště)⁴⁹ byly postupně nahrazeny střízlivostí uniforem a civilním oděvem. S celkovým nárůstem počtu nově zakládaných vyznamenaní ve 20. století bylo o to více zapotřebí stanovit pravidla pro jejich nošení. Samostatnou kapitolu tvoří armádní stejnokrojové předpisy, které přesně definují nošení vyznamenaní „in natura“ a náprsních stužek, které svými barvami vyznamenaní de facto zastupují, na různých druzích vojenských uniforem. Uvedme např. Sovětský svaz,⁵⁰ ČSFR a Českou republiku.⁵¹ Problémy nastaly až s nošením vyznamenaní na civilních oblecích. Zprvu módní záležitostí, posléze součástí diplomatického protokolu se stalo nošení miniatur vyznamenaní a jejich stužek v rozličných provedeních či frakových řetízků se zavěšenými miniaturami.⁵² Oproti tomu nová sovětská faleristika, která zavrhlá kultivované formy nošení vyznamenaní na civilním oděvu dávající přednost kvalitě před kvantitou, upřednostnila nošení vyznamenaní „in natura“. Tento (často ironizovaný) model převzalo i socialistické Československo a bohužel v něm pokračuje i Česká republika.⁵³ Pouze Jugoslávie a jediný ze satelitů Sovětského svazu – Polsko – zavedly miniatury, přičemž posledně jmenovaný stát vydal i právní předpis pro nošení vyznamenaní i pro civilisty.⁵⁴

Dekret k Řádu rudého praporu práce ve formě listiny, 1973, soukromá sbírka

- 49 Viz Ivan KOLÁČNÝ, *Řády a vyznamenaní*; přehledná tabulka řádových pláštíků viz Friedrich HEYER von ROSENFELD – Hugo Gerard STRÖHL, *Die Orden und Ehrenzeichen der k. und k. oesterreichisch-ungarischen Monarchie*, Wien 1899, tab. XVI.
- 50 *Sborník zákonodátních aktů o gosudarstvennych nagradach SSSR*, Moskva 1987, s. 293–301; Dietrich HERFURTH, *Militärische Auszeichnungen der UdSSR*, Berlin 1987, s. 155–158.
- 51 *Rovnošatový předpis Česko-Slovenské armády. Příloha k 3/6 k Všeob-P-47/s*, Praha 1992; Radek ROZKOŠNÝ, *Jak se nosí vyznamenaní?*, A-Report 1997, č. 20, s. 28–29.
- 52 Gerd SCHARFENBERG, *Sbírání miniatur řádů stále více v oblibě*, Mince & bankovky 2, 2008, 5, s. 88–95. Nošení miniatur má stálou tradici ve Velké Británii, Francii, Belgii a USA.
- 53 Česká republika nezavedla miniatury (s výjimkou stužek do klopy oděvu) ke státním vyznamenaním, nebyla stanovena ani pravidla pro jejich nošení. Pak dochází k trapným situacím, když si genmj. Antonín Špaček v civilním oděvu zavěsil při fotografování na titulní stranu časopisu Kaleidoskop (Journal legionářských tradic 2006, č.2) Řád bílého lva I. třídy jako nákrční dekoraci.
- 54 Henryk HOLDER, *Ordery i odznaczenia Polskiej Rzeczypospolitej ludowej*, Warszawa 1963, s. 27–79.